

Česko-lužický věstník

číslo 2 / únor 2014

ročník XXIV

Mad-lenka

Résumé

Ty wěš, až mě to bóli,
ale ty to weto gótujoš.

Ty wěš, až to jo njefairne,
ale ty to weto gótujoš.

Ty wěš, až to njejo pšawje,
ale ty to weto gótujoš.

Ty wěš, až šerpim za drugu,
ale ty to weto gótujoš.

Ty wěš, až ja som tebje lubowała,
ale ty to weto gótujoš.

Ty wěš, až bužomej něnto samotnej,
ale ty to weto gótujoš.

Viš, že mě to bóli,
a přesto to děláš.

Viš, že to není fér,
a přesto to děláš.

Viš, že to není správné,
a přesto to děláš.

Viš, že trpím kvůli jiné,
a přesto to děláš.

Viš, že jsem tě milovala,
a přesto to děláš.

Viš, že teď budeme oba sami,
a přesto to děláš.

Pšašanje

Kogo ty wěcej štrofujoš, sebje abo mě?

Otázka

Mstíš se víc sobě nebo mně?

Báseň vyšla v Rozhladu v dubnu 2012. Překlad Radek Čermák.

Stephan Kaiser: *Sonjaca* (Snící), 1991, tónovaná sádra. Převzato z publikace *Serbske tworjace wumělstwo / Sorbische bildende Kunst 1923-1998*, Domowina, Budyšin 1998.

Z HORNÍ LUŽICE

➤ Kromě Serbských nowin je nyní na sociální síti Facebook zastoupeno i lužickosrbské vysílání společnosti MDR. Najdete ho pod označením „MDR Serbja“.

račk

➤ (KP 10. a 17. 11. 2013) **V Budyšině si v listopadu loňského roku připomněli 75. výročí pogromu na budyšínské Židy.** V souvislosti s tím vyšly mj. vzpomínky jednoho z přeživších Isidora Nussenbauma (1927–2012), pod názvem *Er kommt nicht wieder* (Už se nevrátí).

➤ (KP 24. 11. 2013) **KP informoval o výstavě a konferenci na téma Česká bible a její význam v dějinách jazyka a kultury (Česka biblia – jeje wuznam w stawiznach řeče a kultury).** Konferenci pořádalo sdružení Bohemicum dresdense, malou výstavu českých a slovenských biblí od 14. století do přítomnosti připravil ústav slavistiky drážďanské Technické univerzity a soukromá nadace *Brücke/Most* u příležitosti důležitého čtyřsetletého výročí Kralické bible: roku 1613 vyšla Kralická bible jako jednodílka.

➤ (KP 24. 11. 2013) **Známa krojová švadlena Hana Delanowa z Boranec zemřela 5. listopadu 2013.** Odešla tak další z posledních žen, které ještě užívají kroj v každodenním životě a která kroje nejen šila, ale také je uměla prát, škrobit, žehlit a ženu nebo dívku do kroje ustrojít.

➤ (KP 5. 1.) **Zejména v katolické Horní Lužici proběhla celá řada vánočních koncertů lužickosrbských pěveckých sborů pořádaných často již s dlouholetou tradicí.** Vánoční nešpory mohli posluchači vyslechnout 29. prosince 2013 v poutním kostele v Róžantu. V kostele v Bačoni provedl 31. prosince 2013 sbor Meja silvestrovský koncert, v jehož průběhu zazněly mj. skladby Bjarnata Krawce či Korly Awgusta Kocora. 5. ledna 2014 se uskutečnil koncert místního farního sboru také v Chrósicích, který zahájilo dílo mistra české barokní hudby Jana Dismase Zelenky (1679–1745) *Magnificat*.

➤ (SN 8. 1.) **Jazykové středisko WITAJ vydalo nástěnný kalendář pro mládež.** „Protyka“ vznikla ve spolupráci s Lužickosrbským mládežnickým spolkem PAWK. Tiskovina obsahuje informace o nejrůznějších akcích v Lužici, jako například datum Schadžowanky, údaje o konání sportovních zápasů, místních dožíněk, koncertů apod. Podobné kalendáře vycházejí už deset let. Letos poprvé jsou však umístěny i na internetu. Zájemci si mohou kalendář v elektronické podobě

stáhnout z webu Jazykového střediska Witaj na adrese www.witaj-sprachzentrum.de a případně si jej sami vytisknout.

➤ (KP 12. 1.) **Konalo se klání o pohár Towarstwa Cyrila a Metoda.** 4. ledna o něj soutěžilo v chrósčické sportovní hale Jednota šest fotbalových družstev z lužickosrbských vsí a farností. Některá mužstva byla nazvána dosti kreativně, např. *Syrotwar* či *Puklot*. Zvítězili hráči z Róžantu.

➤ (KP 12. 1.) **4. ledna oslavil kulowský spolek Bratrstvo dvacet let od svého znovuzaložení.** Bratrstvo se věnuje podpoře a rozvoji lužickosrbské řeči a zvyků v kulowské farnosti a své působení hodnotí jako úspěšné, mj. co se týče zvýšení akceptace Lužických Srbů v mikroregionu. Bratrstvo také pěstuje čilé styky s Polskem.

➤ (SN 14. 1.) **V Budyšině bude jmenován nový římskokatolický děkan chrámu sv. Petra.** Bude jím Wito Šćapan, který ve funkci vystřídá šedesátiletého chrósčického faráře Clemense Hrjehorja, ten byl budyšínským děkanem od roku 1997. Drážďansko-míšeňský biskup Heiner Koch chce novému faráři Šćapanovi předat jmenovací listinu 13. února na děkanské konferenci, kde zároveň poděkuje dosluhujícímu děkanovi za jeho dlouholetou činnost. Do budyšínského děkanátu náleží nejen téměř všechny lužickosrbské farnosti, ale také farnosti v Biskupicích a Šerachově. Děkan je mj. zodpovědný za dohled nad svěřenými farnostmi, které musí navštěvovat, další vzdělávání jejich duchovních a za zastupování kněží v případě nemoci. Budyšínský děkanát má kolem 19.900 věřících.

➤ (SN 15. 1.) **Ve Wotrově jsou nové jesle.** Od 1. ledna jsou součástí mateřské školy Džěčacy raj, kterou od roku 2006 zřizuje Lužickosrbská školská společnost, také jesle. Založení reaguje na nový předpis, podle něhož mají rodiče právo umístit do jeslí dítě starší jednoho roku. „V průběhu roku 2013 jsme získali potřebná úřední povolení a od ledna zde můžeme na přání rodičů vychovávat ještě mladší děti,“ sdělila předsedkyně Lužickosrbské školské společnosti Ludmila Budarjowa. V současnosti činí kapacita wotrowské mateřské školy 45 míst, z toho 15 pro jesle, 18 pro školku a 12 pro družinu.

➤ (SR 13. 1., 23. 1.) **„Otevři dveře!“ (Wocjín durje) se jmenuje nová deska lužickosrbského punkfolkového dua „Berlinska dróha“.** Je na ní dvanáct písní, z toho šest lužickosrbských, pět německých a jedna anglická. Uta Šwejdžic a Paul Nagel své céděčko uvedli 11. ledna v Berlíně před třemi sty posluchači.

V první vlně bylo vylisováno tisíc exemplářů, během prvního týdne se prodala desetina.

➤ (SR 16. 1.) **Počet věřících, kteří navštěvují nedělní bohoslužby v katolické Horní Lužici, dále klesá.** To se projevilo v mnoha farnostech. V chrósčické farnosti například přišlo loni průměrně o sto lidí méně než předchozí rok. Důvodem je prý demografický vývoj, mobilita farníků a rostoucí náboženská vlažnost.

➤ (SR 19. 1.) **Na novoroční audienci do saské kanceláře v pražském Lužickém semináři byl pozván i předseda Domowiny David Statnik.** Ředitel úřadu zemské vlády v Drážďanech Johannes Beermann při této příležitosti označil Lužické Srby za svorník mezi Saskem a Českem. Saská kancelář už funguje v Lužickém semináři půl druhého roku. Má pomáhat v upevnění kontaktů mezi Českem a Saskem.

➤ (SR 19. 1.) **V Mužakowě bude zahájena další etapa rekonstrukce rozsáhlého architektonického odkazu knížete Pücklera.** Nadace Východoněmecké spořitelny předala dar na rekonstrukci historického pavilonu. Po rekonstrukci zámku a zámeckého parku má být v příštích letech oživen i lázeňský park. Tím by měla být podpořena lázeňská tradice Mužakowa, který nese německé oficiální jméno Bad Muskau.

➤ (SR 29. 1.) **Drážďanský spolek „Stupdale“ (Pojd' dál) plánuje vedle mateřské školky a jeslí zřídit pro lužickosrbské děti i školní výuku.** Začalo dotazování mezi rodiči a cílem je zjistit, kolik lužickosrbských rodin žije v Drážďanech a jaký by měly o výuku zájem.

Z DOLNÍ LUŽICE

➤ (SR 23. 1.) **Braniborský zemský sněm 22. ledna schválil nový lužickosrbský zákon.** Zákon obsahuje mimo jiné možnost stížnosti Domowiny na nedodržování menšinových práv. Na mimisterstvu vědy bude zřízena funkce státního tajemníka pro lužickosrbské záležitosti. Braniborská lužickosrbská rada bude do budoucna volena všemi Lužickými Srby. Ve lhůtě dvou let bude znovu určen rozsah lužickosrbského sídelního území.

➤ (NC 52) **Na začátku prosince se v Chotěbuzi konala konference evropských jazykových menšin na téma „Podstata a praxe Evropské charty jazyků“.** Konferenci pořádal Lužickosrbský institut ve spolupráci s Federalistickou unií evropských jazykových skupin. Konference se zúčastnili zástupci Frisů, Dolnoněmců, Lužických Srbů, polských a maďarských Němců, korutanských Slovinců a řeckých Turků. Ukázaly se značné rozdíly v teorii a praxi ochrany

jazykových menšin. Na jedné straně existují standardy, které definují, jak by ochrana jazykových menšin v Evropě měla vypadat. Na druhé straně stojí realita v jednotlivých regionech. Ty se potýkají s nízkým zájmem o menšinové jazyky, nedostatkem financí a často i pasivitou příslušníků jazykových menšin. Přesto lze u všech menšin pozorovat drobné pokroky.

► (NC 1) **Organizace Greenpeace spustila internetovou prezentaci o těžbě uhlí v Dolní Lužici.** Na stránkách www.braunkohle.info jsou v krátkých snímcích zobrazeny dopady těžby hnědého uhlí na krajinu. Návštěvníci stránek se mohou podívat do Janšojc, Wótšowaše, Prožyma, do Wjelcejského a Wochozského povrchového dolu či do Rowného. Pomocí panoramatických snímků a za doprovodu zvuku těžebních strojů si návštěvníci lépe uvědomí rozsah a následky povrchové těžby. Pouze měsíční

krajina a těžební zařízení. Vlastní prezentaci spustila také Společnost pro těžbu uhlí v Lužici. Na stránkách www.pro-lausitz.de prezentuje důvody, proč je těžba uhlí stále důležitá. Na uhlí podle těchto stránek závisí průmysl, ceny energií i pracovní pozice.

► (NC 2) **Doris Heinzowa ze Žylowa se krojům věnuje už 25 let.** Za tu dobu se stala skutečnou expertkou na lužickosrbské kroje. Její dílnu vyhledávají nejen klientky z okolních vesnic, ale také vzdálené až 50 km. Vedle toho vede také kursy vyšívání a nošení krojů, zájem mají především mladí lidé. Díky Doris Heinzowé se podařilo kroje zpopularizovat.

► (NC 3) **O dolnosrbskou literaturu je stále zájem.** Rok od roku roste zájem o dolnosrbskou knihovnu, která byla v roce 1991 otevřena v Lužickosrbském domě v Chotěbuzi. Knihovna půjčuje knihy, časopisy, CD

a DVD s lužickosrbskou tematikou. Celkem nabízí na 3000 titulů. V roce 2012 služeb knihovny využilo 1141 registrovaných uživatelů. V roce 2013 jich bylo 1306.

► (5plus2) **Hrádek nad Nisou a Žitava vybavily protipovodňové sklady.** V rámci přeshraničního projektu Protipovodňová ochrana a odstranění povodňových škod Hrádek n. N. – Zittau byla pořízena nová vozidla, elektrocentrály i vysokozdvizný vozík. Díky projektu dnes fungují kolem Lužické Nisy kamery, které sledují hladinu řeky. Nová komunikační technika pak umožní lepší spolupráci mezi oběma městy.

Ze Serbských Nowin podal

Petr Ch. Kalina,

z Nowého Casniku a 5plus2 Josef Blažek,

z Katolského Posoła Jan Zdichynec,

z Serbského rozhłosu Radek Čermák.

TÉMA

Proměny v česko-lužických vztazích po roce 1989

Radek Čermák

Loni v září se v Praze konala projektová dílna lužickosrbských studentů, shodou okolností o svátku svatého Václava, patrona české země. Dalším velkým počinem bylo, že z Prahy vysílal živě Lužickosrbský rozhlas. Šlo o ukázkové přeshraniční projekty. Při této příležitosti jsem byl požádán redakcí *Serbských nowin* o materiál na téma současnosti česko-lužických styků. Textů se sešlo více, než bylo možné uveřejnit, proto jsme se domluvili, že část z nich bude zveřejněna v *Česko-lužickém věstníku*. Níže uvedená anketa je právě jedním ze shromážděných materiálů.

Podle mého názoru česko-lužické vztahy prošly v posledních letech důležitou proměnou, protože vymřela poslední generace přátel Lužických Srbů, která žila obdobím velkých vlastenců a národního obrození. Měla úctu k jejich obětavé práci a těžko se smířovala s rozpadem kompaktního lužickosrbského sídelního území. Jedním z jejich představitelů byl Jiří Mudra. Na tuto tradici navazuje ve své akademické a organizační práci historik Petr Kaleta, který je předsedou Společnosti přátel Lužice a patronem sorabistiky na Karlově univerzitě.

Na druhou stranu se tu stále objevuje mladá generace studentů různého zaměření, která proběhlé změny bere jako fakt a zaměřuje se na moderní kulturu, jak ukázal i rozhovor v *Serbských nowinách* s Eliškou Papcunovou (viz *ČLV* 2014/1, s. 7-8). Jejich doyenem je varnsdorfský básník Milan Hrabal, který se dlouhodobě věnuje mladé kultuře (např. v roce 1998 vydal almanach *Na druhé straně slónca*) a v posledních třech letech organizoval evropský projekt Setkávání přes hranice. Pro některé je naopak zájem o Lužici pouze epizodní, než začnou vydělávat peníze nebo založí rodinu.

V poslední době se oba proudy sblíží, jak je vidět například na zmíněné pražské návštěvě studentů. Zásahu o to má Clemens Škoda jako referent Domowiny pro kulturu a zahraničí.

Často dostávám otázku, co mě vlastně k Lužickým Srbům

přivedlo. Stejně jako řada jiných jsem si chtěl zpočátku doplnit vzdělání, protože běžný Čech o Lužických Srbech ví zpravidla to, že existují a kde existují: v „Lužickém Srbsku“. K dalšímu zájmu mě inspirovalo to, co nedávno zemřelý Jozef Mach nazýval „duchovní fenomén“. Otázka zachování lužickosrbské identity pro mnohé Lužické Srby vede k rozhodování mezi ideály a pragmatismem a nutí je k větší aktivitě a podnikavosti. Toto nadšené ovzduší motivuje k dalšímu poznávání a přátelství.

Richard Bígl v roce 2000 rozdělil přátele Lužických Srbů na tři skupiny. Jedna je motivována zájmem o bývalé části českého státu, druhá myšlenkou slovanské vzájemnosti a třetí kulturně-ekologicky. Jak už jsem uvedl, příklady takového diskursu jsem objevil pouze ve čtvrtině internetových odkazů k „Lužici“ (viz také rešerše v *ČLV* 2013/10, s. 71–73). Richard Bígl opomenul motivaci vlastivědného zájmu a také motivaci, která může pramenit ze zájmu o zachování identity. Češi se občas diví, jak mohou Lužičtí Srbové přežít v cizím státě, a sami se bojí, aby se v Evropě nerozpustili „jako kostka cukru“, řečeno slovy bývalého prezidenta Václava Klause. Tato otázka byla pro Milana Hrabala v době po rozpadu Československa jednou z motivací pro vznik antologie *Strach o moudivláčka*. Tuto inspiraci jsem ale u internetových autorů nenašel, slyším ji jen v dotazech.

Na článek z říjnového čísla *ČLV* přišly dva ohlasy, jeden kladný a druhý záporný: profesor Šatava zároveň upozornil na svůj (mimořadně vynikající) článek *Roviny novodobé lužické a lužickosrbské identity. Lužickosrbské elementy jako společný jmenovatel lužického regionalismu*, který vyšel v časopise *Studia Ethnologica Pragensia* 2012/2, inženýr Malec nesouhlasil s obsahem článku a požádal o omluvu.

Každý ať si udělá vlastní názor, přátelé Lužice tvoří velmi různorodou skupinu, kde se objevují i radikální názory. A je dobře, že si všichni dokážou společně sednout v hospodě k jednomu stolu a s Lužickými Srby zpívat jejich písničky.

Stejně jako článek o samotném pojmu Lužice mezi Čechy z říjnového čísla ČLV i tato anketa volně navazuje na sborníček *Lužice 10 let ve sjednoceném Německu* (SČL, Praha 2000), kde je možné porovnat dnešní názory s názory některých představitelů starší generace. Dva z tehdejších přispěvatelů M. Hrabal, L. Šatava jsou zastoupeni i v této anketě.

Jako pokračování diskuse k tématu česko-lužických styků po roce 1989 dejme prostor několika osobnostem a jejich názorům na historii a další vývoj.

Anketa

1. Jak se podle Vás změnilo česko-lužické styky po roce 1989? Kam by měly kontakty směřovat?

2. Jací jsou podle Vás dnešní přátelé Lužických Srbů oproti dřívějšku? Proměnili se nějak sami Lužičtí Srbové?

3. Patříte mezi aktivní přátele. Na jakých projektech právě spolupracujete?

Leoš Šatava, 59 let, vysokoškolský učitel/vědecký pracovník, Praha

1. Česko-lužické styky (v rámci SPL i jinak) bezesporu „omladly“, i když celkový zájem o tematiku (kupř. mezi vysokoškoláky) je spíše nevelký.

Dnešní čeští přátelé Lužice „stojí víc nohama na zemi“ a jsou „modernější“ (i díky novým technologickým možnostem). Až na výjimky zeslábly dřívější jednostranné a nekritické slavofilské a antigermánské tendence a stereotypy; naopak zesílilo propojení lužické/lužickosrbské problematiky s novodobým akcentem na problematiku lidských práv, „ochrany menšin“ a environmentalismu.

2. Lužičtí Srbové sami (zejména ti mladší) jsou dnes při hájení svých zájmů „kurážnější“ (před rokem 2000 byla nemyslitelná demonstrace za lužickosrbské zájmy...; ještě zcela nedávno „guerillová“ akce typu „*A serbsce?*“). I tak se ale proti řadě jiných srovnatelných etnik (Sámové...) jedná o „zpoždění“ v řádu 2–3 desetiletí.

Od roku 1990 zřejmě v rámci sebeidentifikace a aktivit Lužických Srbů klesá role „idealismu“ (i když i předtím byl pragmatismus – byť v jiné formě – samozřejmě přítomen).

Lužickosrbská problematika je chápána komplexněji než dříve; je více integrována i do jiných rovin společenského dění.

3. V Lětopisu 2/2013 vyjde studie „Roviny moderní lužickosrbské a lužické identity“; v dohledné době také (v periodiku domorodých etnik na Tchaj-wanu) text informující o snahách o revitalizaci lužické srbštiny; lužickosrbské problematice je věnována podstatná část mého nového učebního textu „*Etnicita a jazyk*“; průběžně přispívám i do Rozhlaďu, SN, kalendáře *Serbska protyka/pratyja*, Česko-lužického věstníku aj.; o Lužici přednáším ve vysokoškolské výuce a na konferencích; popularizuji ji.

Milan Hrabal, 60 let, knihovník, Varnsdorf

1. Především přestaly být závislé na schválení z centra. Posílil tak význam a dosah osobních kontaktů. I když tím nechci tvrdit, že by osobní kontakty před rokem 1989 byly méně závažné.

Naproti tomu ale například v oblasti vzájemné literární výměny se aktivity staly poněkud jednosměrnými. To jest: překladů z lužické srbštiny do češtiny bylo v tom období vydáno nepoměrně víc než v opačném směru.

Ale i v jiných oblastech kultury jsem se setkával s tím, že zájem na české straně je větší, než jsou Lužičtí Srbové (tedy

zejména některé jejich instituce) schopni uspokojit. Podle mých zkušeností občas docházelo ke komplikacím tehdy, když česká strana měla připravený projekt spolupráce, který nevyhovoval zvyklostem (finančním i pracovním) zaběhnutým v Lužici.

Proto vidím budoucnost vzájemných styků více v rovině osobní, i když pomoci institucí určitě nebude možné se zříkat.

2. Na to se mi obtížně odpovídá, protože o situaci před rokem 1991 vím jen to, co jsem se dočetl, nebo slyšel tu a tam od pamětníků. Z toho důvodu nemohu posuzovat ani případnou proměnu Lužických Srbů. Z mého pohledu mezi nimi převažují lidé srdečné a vstřícní, ale – jako v každé komunitě – se tam vyskytují i lidé, řekneme, opačného ražení...

3. Momentálně nepřipravuji žádný rozsáhlý projekt, ale stále častěji studenti středních škol i univerzit vyhledávají lužickosrbské oddělení varnsdorfské knihovny, které se podařilo vybudovat v rámci nedávno skončeného projektu. A já mám radost, že jim mohu být nápomocen. Předchozímu úsilí se tak dostává naplnění, které jsem si přál. Těší mě rovněž výsledky literárního projektu ČLV nazvaného „2100“, kterému jsem tak trochu pomáhal na svět. Nu a právě vyšly dvě drobnější publikace: sborník k poslednímu Svátku lužickosrbské poezie a šestijazyčná korutanská pověst s názvem *Kaňský hrad*.

Marcel Černý, 39 let, vědecký pracovník a vysokoškolský pedagog, Praha

1. Nejsem pamětník, ale zdá se mi, že v současnosti vše stojí mnohem více na penězích. Zvláště po sjednocení Německa jsem měl intenzivní dojem, že se na Lužické Srby u nás pohlíželo jako na bohatší (valutové) Slované, a mnozí se spoléhali na štědrý měšec našich severních sousedů. Dominantním směrem by myslím měla zůstat kultura: překlady, divadlo, koncerty, kulinářství, výstavy, taneční zábavy, folklorní představení, paralelní čtení (v obou lužických srbštinách a češtině). Postrádám turistickou vzájemnost – hned bych vyrazil na nějaký pěkný, i několikadenní výlet po Lužici...

2. Proměnili se podobně jako my: z Endéráků (v našem případě Čechoslováků) a lidí léta žijících v poměrech tzv. reálného socialismu jsou svobodní lidé, Evropané. Avšak snaha o zachování všech národnostních specifik, práv, kulturních podmínek, lužickosrbského školství apod. pro ně i nyní zůstává prvořadým úkolem, jemuž je třeba nadále věnovat mnoho společných sil. Sorabofobie existovala, existuje a bude existovat...

3. Mé aktivity se omezují hlavně na vědeckou činnost. S Petrem Kaletou jsme právě dokončili společnou publikaci *Pražské sorabistické studie*, jež je v pořadí 3. svazkem edice *Česko-lužická historie*. Je věnována 60. výročí úmrtí Adolfa Černého a 70. výročí úmrtí Josefa Páty. Můj příspěvek srovnává Pátovy juvenilie z oblasti literárněvědné sorabistiky s jeho statěmi o bulharské literatuře. A jsem rád, že mohu sorabistiku (v níž jsem jen samouk) propojovat s bulharistikou, kterou jsem i vystudoval. Také v budoucnu bych byl rád, kdybych mohl nějak přispět k hlubšímu poznání současné Lužice v bulharském prostředí, kde je o ni mizivý zájem.

Lukáš Novosad, 31 let, vychovatel, příležitostný překladatel, kritik, redaktor, nakladatel, Praha

1. Můžu soudit jen posledních deset let, kdy se sorabistice věnuji. Za tu dobu pozoruji jednoznačný poměr: oba národy se navzájem nezajímají, respektive zajímají se jako kterékoli jiné v střední Evropě, málo. Málodko ze zasvěcených to ale řekne nahlas – snad ze setrvačnosti mýtu slovanské vzájemnosti v německém sepětí. Výrazný vztah Srbů a Čechů, jak je dnes občas

prezentován, je nyní pouhá konstrukce českých sorabistických elit, které znají převážně jen lužickosrbské intelektuály a pro něž je jednoduší žít z dědictví před rokem 1948 než dělat na vlastním. Je to myslím důsledek uzavřenosti lužickosrbské společnosti, díky níž sice přežila staletí německého asimilačního tlaku, ale nenačila se jednoduše vázat silná přátelství. Sám jsem první kamarády získal až po několika letech „služby“. Pěstovat vztahy s Lužici podle modelu z první půle 20. století tedy je trochu nutnost, ale podobá se bezvýhradně četbě Aloise Jiráska – je to pohádka. České tažení za Lužické Srby ovšem pořád ještě souvisí taky s národním obrozením a protiněmečtím. Obojí postoj je některým členům Společnosti přátel Lužice vlastní stále. Není to nijak překvapivé, SPL je běžný vzorek české společnosti; nemám ambice to měnit jinak než výchovou dětí k jiným hodnotám. Byl bych ovšem rád, kdyby se zlepšily vztahy mezi zdejšími sorabisty. Bordel, jaký v nich panuje, a pýcha, s níž je nezřídka pohlíženo na menšího slovanského bratra (postoj dobře patrný též na československých vztazích), jsou neuvěřitelné. Bohužel stále nenašly uklízečku, která by prach vymetla přes práh a pomohla věcné diskusi a práci. Naději jsem ale zahlédl.

2. Doufám, že je nepřehlédnutelné, jak sebevědomé proměně dochází před očima. Před deseti lety byli Lužičtí Srbové zmatenější než dnes. Cítil jsem rozpaky z hledání postavení uvnitř německé společnosti, viděl přešlapování na místě, nedotažené projekty bez nápadů a četl polovičaté texty. Těch zůstalo dost, jenže už je znát ambiciózní průvan společnosti vzdělané na Západě, která přes všechnu devastaci z uhelné těžby cítí pevnou půdu pod nohama. Skrz „nová média“, s nimiž žijí a pracují mladé generace, proniká do tradičně vesnické pospolitosti městský liberalismus. Výsledkem je konečně politická společnost, v níž se dostává na významné sportovní akce (Europeada), fantastické vědecké výsledky (projekty chotěbuzské pobočky Lužickosrbského ústavu), vtipnou občanskou aktivitu (A srbšce?), respektuhodné počiny jednotlivců (překlady Facebooku a Mozilly do obou srbštin, existence oboujazyčné srbské Wikipedie), reflexi komunismu (práce Tima Meškanka) i vrcholovou politiku (saské kancléřství Stanisława Tillicha). A smysluplné plány naštěstí neskončily mejdanem k stému výročí vzniku Domowiny: její vedení nedlouho poté co Německo přistoupilo k prohlášení Unesco o mistrovských dílech ústního a nehmotného dědictví lidstva, začalo usilovat o zapsání lužickosrbských zvyků na tento seznam. Je ovšem třeba dokončit reformu školství, respektive oprávit ji současně o školství soukromé a boj za reformu celostátního systému německého školství. Stále mi totiž není jasné, nač se německé děti učí srbsky ve Witaj školkách, když srbštinu na vyšších stupních školy nerozvíjejí. Absolutně by se mělo proměnit fungování nakladatelství Domowina, které svou produkcí Witaj projekt nijak nepodporuje. Zatím nikdo v Domowině nepochopil, že má-li se srbština stát prestižním jazykem, musí doprovázet člověka ve všech fázích jeho života. Co chybí, jsou překlady. Ty by jednak rozvíjely jazyk, jednak dodávaly literatuře proudy, jež v ní z přirozenosti nemohou být. Jeden Malý princ, Medvídek Pú a Stopařův průvodce po galaxii to nevytrhnou. Rozvinout by se mělo též sportovní zázemí. Existuje řada sportů, jež nemají německou tradici (např. hit posledních let footgolf), a proto dávají prostor pro „lužickosrbskou krádež“. Měly by vzniknout národní asociace, kde se bude primárně hovořit lužickosrbsky a hodně pracovat s dětmi. Za deset patnáct let by takové investice přinesly obrovské výsledky. Naopak experimenty se seškrtáním rozpočtů pro vědu snad někdo soudný zatrhne, jsou směšně tupé. Je také třeba pokračovat v reflexi komunismu a nebát se výrazky z prvních neúspěchů (judikáty o ochraně veřejně činných osob,

o něž opírá svůj boj proti Meškankovi Benedikt Dyrlich a díky nimž mu zahrnuje distribuci vydaných knih, vytýká Německu i evropský soudní dvůr; souvisejí zřejmě s dědictvím nacismu, každopádně nevydrží věčně). Nesmí se přestat nadávat na politiku. Ještě jsem nepotkal Srba, který by nespílal Tillichovi. Kéž si každý uvědomí, jak velkou příležitost Tillich lužickosrbské společnosti přinesl. Je-li tak neschopný, jak se obecně soudí, a přece se stal saským kancléřem, jistě nebude pro ty schopnější Lužické Srby složitě taky se prodat na Tillichovo místo a dál šířit slávu svého národa. Nakonec čeká Srby to nejtěžší rozhodnutí, přistoupit k vlastní budoucnosti objektivně a pragmaticky a přiznat si, že Dolní Lužice ve své přirozenosti je mrtva. Cokoli dalšího bude skanzen. Peníze na rozvoj (zejména vzdělávání) by měly téct do Horní Lužice, která má stále ještě čas přežít jako území, jež je Slovany osídleno přirozeně.

3. Z položených otázek je tato samozřejmě nejméně podstatná, ale budiž: Nejsem kdovíjak aktivní, projektů je bohužel víc v hlavě než hotových. Rád bych vbrzku vypravil do češtiny pět svých překladů dobré lužickosrbské prózy, na něž si myslím už dlouho, a jako redaktor pomohl několika dalším – především Struze Kita Lorence pro nakladatelství Teapot. Pořád myslím na publicistický výbor z novinových článků profesora Leoše Šatavy, jemuž jsem ho slibem dlužen a jenž musí vyjít prací na české straně, jelikož ta lužickosrbská stále nedošla pochopení pro hodnoty publicistiky. A ovšem zrají mi v hlavě dlouhodobé projekty jako třeba slovník spisovatelů. Velmi rád bych se též konečně dostal k pravidelnému recenzování nové lužickosrbské literatury, děje se toho tolik. Respektive neděje se ta reflexe, protože kritika se v Lužici nepěstuje, aby nikoho nebolelo. Nakonec ale budu rád, když dotáhnu k dobrému výsledku desetinu nápadů. Nejdřív chci ovšem sepsat bakalářskou práci pro katedru sorabistiky v Lipsku. To je nyní prioritou.

Stanislav Vejvar, 35 let, státní zaměstnanec, místostarosta Orla, Kladno

1. O lužickosrbskou problematiku jsem se začal zajímat na sklonku 90. let. Teprve v roce 2001 jsem poprvé přišel do kontaktu se Srby a jejich kulturou, takže nemohu z vlastní zkušenosti posoudit česko-lužické styky před tímto datem. Pád komunismu učinil česko-lužickou vzájemnost dozajista svobodnou, to je neoddiskutovatelné. Nejvíce práce podle mého laického názoru odvádí na tomto poli Společnost přátel Lužice, ale za připomínku stojí jistě aktivity Národního muzea nebo zájmových spolků, Sokola, Orla a dalších. Česko-lužický ruch by bylo pěkné doplnit dětskými tábory českých a lužických dětí, společnými sportovními akcemi ap. Lužičané jezdí do Čech a na Moravu na náboženské pouti, letos byli k vidění např. na Velehradě. Sám i s přáteli z TJ Orel jsem podnikl na Lužici několik cykloakcí, vystoupení s dechovou hudbou a zájezd z Hornickým pěveckým sborem Kladno. Myslím si, že spolková aktivita by neměla umdlévat. Měli bychom spojovat pěkné s užitečným – např. za zajímavou pokládám ideu uvedených společných dětských táborů či poutních a cyklistických akcí. TJ Orel pořádá 17. května 2014 pravidelnou pouť na Svatou Horu u Příbrami, na niž jsme Lužičany pozvali (a zveme každý rok). Možná je to můj klamný dojem, ale zdá se mi, že přátelé Lužice se soustřeďují převážně na centrum katolické Horní Lužice a jako okrajovou vnímají oblast středolužického Slepjanska, která je nesmírně hodnotná a získá si hned zájem a oblibu návštěvníků. V pozoruhodné solidaritě a bratrství zde spolupracuje několik spolků, z nichž já trvale spolupracuji se selským Dvorem Hanza Nepily v Rowném. Na selskou slavnost do Rowného a na spolkovou slavnost do Slepého

směřovala dvakrát naše orelská dechová hudba a dudák. Pro Slepjanské jsem roku 2011 zařizoval zájezd do Čech, o němž jsem referoval na stránkách Česko-lužického věstníku.

2. Snad nám moc nefandím, když řeknu, že nejsilnější vazby mají Lužičané k našemu národu. Z toho pro nás vyplývá mravní závazek tyto styky žít a rozvíjet. Družbu mají jistě i s Poláky a jinými slovanskými resp. neslovanskými národy. Sám znám jen omezený okruh přátel Lužice, takže neumím toto společenství komplexně vymezit ani zhodnotit. Nicméně vždy jsem v tomto okruhu potkával zajímavé a přátelské lidi. Lužičtí Srbové si jistě oddychli po rozpadu komunistického režimu. Jejich náboženskou a národní svobodu jim ze srdce přeji. Na druhou stranu nezůstali ušetření vlivů postmoderní liberální doby se všemi jejími riziky. Také lužický venkov se vyliďňuje (ačkoliv poslední zpráva ze Saska hovoří o zastavení úprku na západ), v některých oblastech – např. na Slepjansku – se těžko shání práce, o těžařské hrozbě pro lužickou krajinu se mi ani nechce psát. Nikdo, komu je blízka přirozená ruralistická myšlenka a kdo zná kultivovanou idylickou krajinu bratrských Lužičanů, nemůže souhlasit s tlakem těžařských gigantů. Pane, Lužici chraň a zachovej!

3. Udržuji přátelské vazby s jednotlivci i spolky v obou Lužicích i té střední, slepjanské, se členy Spolku sv. Cyrila a Metoděje, s lužickými Sokoly, folklórními skupinami i farnostmi. Hlavní projekt, který chystám v naší TJ Orel pro příští rok, je cykloturistická výprava Orla na Lužici od 16.–22. června 2014. Pojedeme autobusem s přívěsem na kola. Přístupno i necyklistům. Zájemci o účast jsou zváni a bližší informace naleznou na <http://orel-zsv.ic.cz> – pozvánka na akci respektive nás mohou kontaktovat na: standa.vejvar@volny.cz.

SVĚDECTVÍ

Děkovaná slova Bena Budara u příležitosti předání Ceny Čišinského (redakčně kráceno)

Jak jsme informovali v ČLV 11-12/2013, byla v říjnu udělena Cena Čišinského spisovateli Benovi Budarovi. U příležitosti předání ceny pronesl Beno Budar děkovnou řeč, ve které vyjádřil dojetí nad udělením ceny a zamýšlel se i nad současností i budoucností Lužických Srbů.

[...] Jsem nesmírně dojat, že mi byla udělena nejvyšší státní cena lužických Srbů, cena Čišinského, kterého si osobně velmi vážím. Těžko se mi dnes hledají ta pravá slova. Jsem šťastný, že jsem ... se vůbec narodil a to ještě mezi Lužickými Srby [...]

Děkuji [...] vám všem, že jste sem přijeli. Můžete mi věřit, že se vaší přítomnosti dnes o to více vážím. Dnes je den mojí největší ceny na světě, pojmenované po lužickosrbském klasiku – básníkovi evropského formátu. Líčil ve svých básních duševní rozpoložení lužickosrbského lidu, jeho radosti, obavy, starosti, trápení a naděje. Na každé straně Sebraných spisů Čišinského ve 14 svazcích najdete něco, co vás upoutá, co vás dojme. [...]

Obavy Čišinského o budoucnost našeho národa provázely i mne. Vede se nám vlastně dobře. Žijeme v doposud technicky a společensky nejzajímavější době, poprvé ve svobodě a demokracii. Máme vše [...] Máme i vzácné poklady pod zemí, z nichž kromě pracovních míst bohužel nemáme nic víc, naopak ztrácíme část svého domova.

Nedopustíme, aby byla naše dvojjazyčná Lužice i nadále vykuřována pod diktátem mamonu! [...] **Nedopustíme**, aby bylo ohroženo naše poutní místo [Róžant].

[...] Osobně hledím do budoucnosti Lužických Srbů pozi-

tivně [...] Generace mladých lužickosrbských rodin svým způsobem jazyk a kulturu našich předků, jak by řekl Čišinski, zcela vědomě předává dále. Leckterá mladá rodina se vrátila zpět do Lužice nebo se chystá domů [...] Je až s podivem, jaký nečekaný fenomén nastal: o lužickosrbskou půdu pro vlastní dům je zájem jako ještě nikdy.

Bohudík již někteří starostové ... poskytují konečně mladým Lužickým Srbům ty velmi žádané stavební pozemky. Z toho mám radost.

[...] Je velké štěstí, že tu po tisíci pěti stech letech ještě jsme, že jsme přežili. Že jsme si uchovali naši řeč a víru, důležité pilíře – také pro Čišinského – pro naši další existenci.

[...] Také já jsem měl štěstí [...] Moje první a největší štěstí je dar života zde – a že jsem po 60 letech našel svého otce s pomocí mnoha lidí [...] O všem jsem napsal v povídce „Jak jsem našel svého otce“, která byla mezitím přeložena do téměř všech slovanských jazyků.

Kdo by si byl pomyslel, že jednou dostanu cenu Jakuba Barta-Čišinského? Takové štěstí! Ano, tak ještě dnes žijeme z jeho duchovního dědictví. Bylo jen dobře, že se Čišinského strýc farář Jakub Hermann ukázal jako velkomyslný sponzor, bez kterého by nebyl nikdy mohl vydat tolik básnických sbírek.

Bohužel dnes nemáme ani Čišinského ani Hermanna, místo toho máme Založbu, ale bohužel s nedostačujícím rozpočtem.

[...] Jaká asi bude budoucnost našich dětí a vnuků?

Byli jsme, jsme a budeme, dokud budeme mít lužickosrbskou rodinu jako já, a srbské děti a školy a srbské duchovní – a samozřejmě srbské babičky a dědy.

Znám spoustu mladých zapálených srbských rodin a velmi si jich vážím. Stojí jako majáky v lužickosrbské zemi. Mezitím máme stále více Němců, kteří se pokoušejí si osvojit lužickosrbský jazyk a kulturu. Mám k nim velkou úctu. Jako dvojjazyčný člověk z dětských let nejlépe vím, jak těžké je pro Němce učit se lužickosrbsky. Mám radost z tolerantní pospolitosti a rozesmutňují mne oproti tomu ještě dost živé prastaré předsudky.

Jsem také velmi šťastný, že smím dnes psát svobodným jazykem. [...]

Dnes jsou práva Lužických Srbů v saské ústavě jasně formulována. Nevystupujeme tedy jako prosebníci, ale žádejme to, co nám jako rovnoprávným občanům náleží. Podporujeme ty, kteří pracují zadarmo, iniciativy a projekty vycházející od lidí. [...] Ať je nám Čišinského odkaz, že má člověk „působící ve škole, církvi a veřejném životě na všech stranách zasévat a budit lásku k lužickosrbské národnosti, hájit ji, posilovat slovem i příkladem...“, i nadále závazkem.

Bez těžce vybojované svobody, a o tom jsem silně přesvědčen, by nevznikla kniha o osudech lužickosrbských vojáků za druhé světové války „I já jsem měl štěstí“, zatím ve třech vydáních, ani sbírka vyprávění znásilněných a ponížených žen „Měla jsem takový strach“ (česky *Byly to zlé časy, sestavil M. Hrabal, Varnsdorf 2012 – pozn. red.*). Jsem si vědom, že na základě těchto knih se budou muset korigovat i lužickosrbské dějiny.

Štěstí pokojné revoluce bylo pro mne zároveň spojeno s povinností převzít zodpovědnost. Jsem hrdý na své literární muzeum, které jsem po revoluci vybudoval se svou manželkou v Horním Hajnku. [...] Cítím se být povinen – a dělám to rád – vzbuzovat zvláště v našich dětech a mládeži hrdost na vlastní dějiny, řeč a kulturu, aby se v Lužici cítili dobře a později převzali do rukou otěže oni. [...]

Čišinski by se dnes radoval, vypil by s námi sklenku vína a pokračoval by v psaní „Mého srbského vyznání“.

www.beno.budar.de

Ludvík Kuba – poslední impresionista

Rozhovor s kurátorkou výstavy Mgr. Veronikou Hulíkovou

Národní Galerie v Praze připravila u příležitosti 150. výročí narození Ludvíka Kubu soubornou výstavu jeho malířského díla. Od roku 1968 je to Kubova první souborná výstava v takovémto rozsahu. V osmi sálech shlédne návštěvník Kubovu tvorbu od počátků během studia v Mnichově u Antona Ažbeho, přes intimní rodinné výjevy zachycené například během pobytu ve Vídni, přírodní motivy a zátiší, slovanské výjevy z jeho etnografických cest, velký soubor autoportrétů a cestu s Kubou zakončí v poválečném období, kdy se věnoval přírodním motivům a zemědělským výjevům na českém venkově. K výstavě autoři připravili také velmi obsáhlý katalog, kde 273 reprodukcí a 52 fotografií doplňují čtyři studie: Veronika Hulíková, kurátorka výstavy, představuje Kubu malíře v kontextu jeho životních osudů, Petr Kaleta se zaměřil na jeho vztah k Lužici a Jiřina Langhammerová na cesty k ostatním Slovanům. Zajímavá je studie Petra Štembery, který čtenáře seznamuje s Kubovou plakátovou tvorbou, jež bohužel není součástí výstavy. Národní Galerie připravila k výstavě také doprovodný program. V sobotu 18. ledna 2014 se konaly komentované prohlídky výstavy a herec Jiří Pěkný četl úryvky z Kubova životopisného díla *Zaschlá paleta*. To mohou zájemci vyslechnout opět v sobotu 8. března. Ve čtvrtek 20. února představí Ludvíka Kubu jako „renesanční osobnost slovanského světa“ Jiřina Langhammerová a o Kubově kontaktu s Lužickými Srby bude přednášet Jurij Luščanski ve čtvrtek 20. března. Další komentovanou prohlídku s kurátorkou výstavy bude možné absolvovat v sobotu 5. dubna. Na sobotu 1. února 2013 byla naplánována celodenní hlasová dílna, kde si zájemci mohli zazpívat lidové písně různých slovanských národů v zápise Ludvíka Kubu, od 17 hodin pak je předvedli veřejnosti. Další kreativní dílny se budou konat o víkend 1. a 2. března (tanec na základě inspirace z Kubova literárního díla) a v sobotu 24. května (malířská dílna). Výstava je ke zhlédnutí v Salmovském paláci až do 6. dubna 2014.

Pro čtenáře Česko-lužického věstníku jsme připravili rozhovor s kurátorkou výstavy Veronikou Hulíkovou, které jsme se ptali na přípravu výstavy i na zajímavosti z Kubova života a tvorby.

Během komentované prohlídky jste uvedla, že obrazy jsou rozptýleny v různých sbírkách a že tady jich je jenom zlomek...

Vystaveno je jenom 69 obrazů, což je vzhledem k tomu, že Kubovo dílo má přes 4000 položek, obrazů, kreseb, návrhů, jen zlomeček. Snažili jsme se představit to nejlepší.

Uvádíte, že většina děl je v soukromých sbírkách. Jak se vám podařilo všechny sehnat?

U kterékoli výstavy je to skoro detektivní práce. Samozřejmě jsme navázali spojení s rodinou Ludvíka Kubu. Dnes žijí jeho dvě pravnučky, které mají ještě část díla v majetku a vyšly nám velice vstřícně. Díky této laskavé spolupráci jsme mohli díla vystavit. Přišli jsme také do kontaktu s několika soukromými sběrateli, kteří se specializují na dílo Ludvíka Kubu. Pak se rozneslo, že se připravuje výstava Kubu a přihlásili se i další majitelé a sami díla nabídli, takže pak jsme je dokonce museli odmítat. Další významnou záležitost poskytl Galerie Ludvíka Kubu v Březnici.

Co je ten největší skvost, který se vám podařilo získat?

Mně se moc líbí, že se nám podařilo sestavit sérii obrazů, které Kuba vytvořil ve Vídni, takových těch rodinných, intimních

zátiší, na kterých se objevuje jeho manželka a jeho syn Ludvík Mario. To alespoň pro mě představuje vrchol jeho díla a nikdy jsem je neviděla takto vedle sebe viset. Tak to se mi moc líbí! Ty jsou právě ze soukromých sbírek. Co je vidět ve druhém výstavním sále, jsou díla, která vytvořil Kuba v ateliéru v Mnichově, když studoval u Antona Ažbeho: ta jsou jenom v soukromých sbírkách, my takovou práci zastoupenou v našich galerijních sbírkách vůbec nemáme. Takže to jsou pro veřejnost úplně neznámé věci, z nichž opravdu řada byla vystavena naposled v roce 1968 a některé dokonce vůbec ne.

Máte něco zapůjčeného z Lužice?

Bohužel z muzea v Budyšině zapůjčeno nic nemáme, i když jsme se tam byli podívat a vedení muzea nám vyšlo velice vstřícně. Bohužel nás limitovaly finanční prostředky, neměli jsme na to sem obrazy přivést, ale několik děl z muzea v Budyšině je reprodukováných v katalogu. Velký soubor obrazů ze srbské Lužice vlastní Národní muzeum, oddělení etnografické, kam byly zakoupeny už v roce 1926, poté co je Kuba vystavil v Praze. Díky spolupráci s Národním muzeem se nám podařilo několik obrazů vystavit. Z těchto obrazů, myslím, že největší, nejvýznamnější a nejlepší soubor je skutečně právě v Národním muzeu.

Z Kubova díla jsou známé především jeho etnografické obrazy anebo autoportréty. Co vy považujete za jeho největší téma?

Tím, že naposledy byla velká souborná malířská výstava v roce 1968, se v posledních letech Kubovi věnovala pozornost více jako etnografovi, takže se objevovaly právě spíše etnografické portréty, ať už z Balkánu nebo z Lužice. Ale pro mě bylo zajímavé sestavit soubornou výstavu jako průřez dílem. Začínáme skutečně už na konci 19. století, nejsou tu sice úplně raná díla třeba z Paříže, z ateliéru Maxe Pirnera nebo předtím ze školy od Karla Liebschera. Pro mě je ale zajímavý vývoj a myslím si, že to se nakonec podařilo předvést docela dobře.

Zmíňovala jste také plakátovou tvorbu, ta na výstavě ale není zastoupena.

Plakáty nejsou vystavené, protože jsme byli limitovaní prostorem. Z plakátů je řada nezvěstných, vycházeli jsme jednak ze sbírek Uměleckoprůmyslového muzea, které vlastní několik návrhů i realizací. V Polabském muzeu v Poděbradech, které vlastní malý soubor Kubova díla – ale zejména je tam uložena jeho písemná pozůstalost – jsme objevili jeho nejznámější plakát, reklamu na kakao. A ten najdete v katalogu.

Zaujal mě také jeho vztah k čínskému umění. V Číně ale nikdy nebyl, že?

Ne, v Číně nebyl. Zaujalo ho to už někdy na začátku 20. století, když žil v Mnichově. Tehdy to byla taková móda. Japonské linoryty, dřevoryty, to umělci sbírali. Měl jednoho známého, spoluzáka z Poděbrad, který se pracovně dostal na Dálný východ a přivezl mu několik drobností. Ta vášeň ale naplno propukla ve 30. letech, když se seznámil s Vojtěchem Chytillem, což byl také malíř, ale i sběratel, který pracovně pobýval v Pekingu. Ten Kubu zásoboval zásilkami přímo z Číny, a protože se pohyboval v okolí rodiny posledního čínského císaře, tak se mu skutečně podařilo pro Kubu získat unikátní kousky. Kuba si to velice považoval a obdivoval je, že ač to jsou plastiky, které se měly stát součástí pohřební výbavy, tak v sobě mají neobyčejnou živost, cenil si zvláště plastik koní. Velice rád sbírku ukazoval svým návštěvám, zejména když tam přišli nějací umělci. Zapůjčoval je také na výstavu čínského umění, které se pořádaly v Praze, a dokonce

sám zahajoval výstavu čínského umění ve Slaném, kterou měl původně zahajovat Chytil, ale už byl v té době nemocný, takže Kuba se toho ujal a spatra přednesl přednášku o čínské kultuře. Jednak se mu to líbilo a jednak se o to skutečně hluboce zajímal: když mu bylo 70 let, začal se učit čínsky – začal chodit do sinologického ústavu v Praze a začal studovat. V pozůstalosti se dochovaly fotografie jeho sbírky tak, jak ji měl uchovávanou ve vitríně; tyto jsou také publikované v katalogu. Také se dochovalo několik papírů s čínským textem; k procvičování čínského písma používal levou ruku, kterou si chtěl vytrénovat, protože ho trápilo pomalé odumírání jednoho svalu na pravé ruce a bál se, že nebude moci malovat, tak aby případně mohl levou rukou. Jeho sbírka čínského umění je dnes uložena v Náprstkově muzeu, kterému ji po Kubově smrti věnoval jeho syn. Já jsem se původně zabývala myšlenkou, že bych to také vystavila. Kuba například namaloval svůj autoportrét, který nazval *Moje Čína*, kde je on a za ním je vystavena čínská sbírka – ten je dneska také v Náprstkově muzeu. Najdete ho ale jenom v katalogu, protože na výstavu by se už nevešel. Uvažovala jsem, že bych vystavila i plastiky vedle obrazu, ale ono to není tak jednoduché, jsou to hliněné plastiky ze 6. století. Transportovat takový unikát není úplně snadné... Tak od toho jsem pak upustila. Sály jsou prostorově limitované, takže by se sem už ani nevešly. Ale skutečně jsou to krásné věci, jsem ráda, že jsou alespoň na fotografiích v katalogu, je tam krásně vidět, jak se objevují na Kubových autoportrétech.

Kubova výstava vznikla na základě Vašeho hlubšího zájmu o něj, nebo to bylo v plánu Národní galerie?

Ono to tak vyplynulo; uvědomili jsme si, že bude 150. výročí narození Kubu a že dlouho neměl výstavu, naposledy tedy v Národní galerii v roce 1968. Tím že je jeho dílo rozptýlené po soukromých sbírkách, chybí Kuba ve většině přehledů umění přelomu 19. a 20. století, kde se maximálně opakují třeba reprodukce obrazů *Mezi růžemi* nebo některý z jeho autoportrétů. Ale ani současní badatelé ho příliš neznají, protože co bylo vystavené v roce 1968, si pamatuje už jen určitá generace historiků umění a mladší generace to neměla možnost vidět, nezná to – a tím že jsou jeho díla převážně v soukromých sbírkách, jsou poměrně špatně dostupná. Jsem tedy ráda, že se podařilo vydat poměrně obsáhlou monografii, kde je děl publikovaných asi 300. Doufám, že na výstavách, které jsou zaměřené na zrod moderního umění, na přelom 19. a 20. století, by se teď mohl Kuba objevovat více než doposud.

Jak hodnotíte ohlas veřejnosti?

Samozřejmě že vidím, že na výstavu chodí i mladší lidé, ale myslím si, že pro ně je Kuba neznámý. Myslím si, že jméno Ludvíka Kubu je známé buď těm, kdo se odborně zajímají o srbskou Lužici nebo o Balkán, anebo starší generaci návštěvníků. Byla bych ráda, kdyby ho objevily i mladší generace.

Připravila Eliška Papcunová

PROJEKT 2100

Přecelstwo

Feliks Zahrodnik

Pětr a Jan běstaj prećelej kaž smoła a syrik. Ničo njemóžeše jich džělic, doniž jedna jara šikwana žona do jeju žiwjenja njeprińdže. Wona rěkaše Petra. A wona bydleše hnydom napřečo nimaj. Nawječor hladaše Jan cyle ke dźbliwje z jeju balkona na nju do jeju bydlenja. Wón so nadźiješe, zo Petra jeho njewidžeše, a wón dale kóždy wječor pola njeje čušlic móže. Petra běše přewšo krasna, a Jan kruće zalubowany do njeje. W tutym wokomiku, hdyž wón Petru wobkedźbowaše, kak wona swoje 90-60-90 čěło do swojeje wanje kładžeše, běše Jan chětro rozpjeršeny. Jemu běžachu sliny w hubje... Čěło tuteje žony běše bjez zmylka. W Janowych sonach předstaješe sej wón Petru, kak wona naha přez bydlenje chodži. A wón nochcyše sej šansu wzac, hišće wjace wot tuteje krasneje žony widžeć móc, a schileše so hišće bóle přez wobloženje balkona. Ale tuta wćipnosť so pochłosta. Jan běše jara jara cyplkojty, nic jenož w tutej situaci, ale w jeho cyłym žiwjenju. To přinjeseše jemu w tutym padže njezbožo. Štož je dónt mužow hižo wot pračasow předwidžany měł, dyrbyeše Jan nětko wosobinsce na swojim čěle začuwać. Jan, kotrehož mozy so, jako wón Petru cyle nahu widžeše, wotšaltowachu, bu wopor swojeje mužnosť. Jan načahowaše so bóle a bóle, zhubi runowahu a so z balkona wali. Što nětko? Janej njezwosta na puću dele hižo ničo druhe wyše, hač rjejić. Jako wón deleka do kerkow padnješe, zlama sej Jan při tym swoju prawu nohu a rjejenje přestanje. Jan měješe wulke zbožo, zo bydleše jenož w druhim poschodže. Na druhi dzeń Janowy přecel Pětr jeho w chorowni wopyta, kotryž so smjerć jara směješe, jako wón tutu cyłu stawiznu zhoni. Tež Pětr powědaše Janej nowostki. Pětr powědaše wo swojim nowym zbožu w lubosci. Nětko běše Janej na bječenje a smjeće runočasnje. Abo běše to ryzy připad, jako zhoni, zo rěka Pětrowa lubosc tež Petra. Snano chcyše to dónt tuteju čłowjekow tak, zo byštaj swoje přecelstwo dale wobchowaloj.

SLOVNÍČEK: přecelej kaž smoła a syrik – nerozluční přátelé; zmylk – chyba; pochłostać – potrestat; cyplkojty – dychtivý, nadřzený; pad – případ; njezbožo – neštěstí; wopor – oběť; zbožo – štěstí; so smjerć jara smjeć – smát se, až se za břicho popadat; zhonić – zjistit, dozvědět se; připad – náhoda

V minulém čísle došlo automatickou opravou programu k tiskové chybě: v knižní recenzi L. Šatavy na str. 6 v 1. odst., 8 ř. má být uvedeno *updatovaná imidž*.

Česko-lužický věstník vydává Společnost přátel Lužice, U Lužického semináře 90/13, 118 00 Praha 1-Malá Strana, www.luzice.cz, tel. 234 813 146, za finanční podpory ministerstva kultury ČR ročně v osmi číslech a dvou dvojčíslech nákladem 300 výtisků. Cena 20 Kč.

Redakční rada: výkonná redaktorka Lucie Janovská Kolarovičová, Řetězová 8, 110 00 Praha 1, lucie_kolarovicova@centrum.cz; vestnik@luzice.cz; členové: Zuzana Bláhová, Radek Čermák, Jan Zdichynec, Eliška Papcunová.

Roční předplatné: ČR 200 Kč, zahraničí 20 € (hotově 15 €) bankovním převodem na účet ČSOB (Poštovní spořitelny) 181757044/0300.

Objednávky a stížnosti na nezasilání: Klára Poláčková, Habartická 1a, 190 00 Praha 9, polackova.klara@seznam.cz, tel. 607 588 684.

Rada se ne vždy ztotožňuje s názory a slohem pisatelů. Za pravdivost odpovídá autor.

MK ČR E 6880. ISSN 1212-0790.